

Iseljavanje u inozemstvo 2011.—2021. po manjim teritorijalnim jedinicama (županijama, gradovima i općinama)¹

Nenad POKOS

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

Ivo TURK

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar, Zagreb

Izvorni znanstveni rad

Primljeno: 4. 11. 2022.

UDK 314.151.3-054.7(497.5-3)"2011/2021"

doi: 10.5559/pi.17.32.05

Hrvatska već dugi niz godina ima negativan migracijski saldo, što znači da je tijekom određenog razdoblja veći broj iseljenih od broja useljenih osoba. Točne podatke o broju iseljenih iz Hrvatske teško je utvrditi iz više razloga. Postoji i problem takozvanog fiktivnog stanovništva, koje je prijavljeno u Hrvatskoj iako u njoj ne živi. Velik broj iseljenih osoba ne prijavljuje da se iselilo, iako su to dužni po zakonu. Razlog je tome, kao i fiktivnom prijavljivanju, zadržavanje ili stjecanje određenih beneficija u Hrvatskoj. U Hrvatskoj postoji velika razlika između regija u intenzitetu iseljavanja. Cilj ovoga rada je analizirati iz kojih se dijelova Hrvatske stanovništvo najviše iseljavalo te iz kojih se iseljavalo najmanje.

Ključne riječi: iseljavanje, depopulacija, stanovništvo, Hrvatska

Uvod

Jedan od uzroka zbog kojih se Hrvatska nalazi u krugu europskih zemalja s najnepovoljnijim demografskim procesima, trendovima, odnosima i strukturom jest sve veći broj iseljenih stanovnika u odnosu na broj doseljenih. Posljednji jači emigracijski val počeo je globalnom gospodarskom krizom 2008., a intenzivirao se ulaskom Hrvatske u članstvo Europske unije 2013. te je

---

¹ Rad je rezultat istraživanja provedenog u sklopu projekta »Zajedno srce, jedna duša, jedna HRVATSKA« (UP.04.2.1.06.0051) sufinanciranog sredstvima Europske unije iz Europskoga socijalnog fonda na poziv »Tematske mreže za društveno-ekonomski razvoj te promicanje socijalnog dijaloga u kontekstu unapređivanja uvjeta rada«. Istraživanje koje je rezultiralo ovim radom obavljeno je u sklopu dionice 1 projekta, pod nazivom »Socijalni i lobistički potencijal hrvatskih iseljeničkih zajednica i udruga s obzirom na njihovo povijesno i kulturno naslijeđe i status u zemljama iseljenja« te dionice 2 projekta, pod nazivom »Suvremeni motivacijski ciklusi migriranja mladih Hrvatske u kontekstu općih migracijskih procesa u Hrvatskoj — empirijska analiza«.

možda dosad najnepovoljniji val jer se događa u okolnostima smanjene rodno-
nosti, prirodnog pada, ukupne depopulacije i ubrzanog procesa starenja.²
Točni razmjeri iseljavanja nisu potpuno poznati jer mnogi stanovnici prije
odlaska ne odjavljuju prebivalište u Hrvatskoj ili to čine znatno poslije ise-
ljenja. Međutim, i tako krnji podaci pokazuju da se između 2011. i 2020. u
inozemstvo iselilo 288.844 stanovnika odnosno dvjesto tisuća više nego u
razdoblju 2001.—2010. kada ih se iselilo 88.548. Osim toga, veliku promje-
nu pokazuju i podatci prema regionalnom ishodištu hrvatskih iseljenika. To
se posebno odnosi na sve veći udio iseljenih iz pet istočnohrvatskih župani-
ja u kojima je prema Popisu stanovništva 2011. godine živjelo 18,8% stanov-
nika Hrvatske. Udio iseljenika iz tih pet županija u razdoblju 2001.—2010.
iznosio je 26,5% dok su u razdoblju 2011.—2020. te županije u ukupnom
broju iseljenih sudjelovale s čak 34,9%.

Iseljeni iz Hrvatske prema podacima hrvatske statistike

Opće je poznato da je nakon ulaska Hrvatske u članstvo Europske unije
2013. godine došlo do znatno masovnijeg iseljavanja stanovnika, ponajprije
u zemlje članice EU-a. Međutim, prema podacima Državnoga zavoda za sta-
tistiku ne mogu se doznati pravi razmjeri iseljavanja jer mnogi stanovnici pri-
je nego što napuste Hrvatsku ne odjave prebivalište iako su prema Zakonu
o prebivalištu iz 2012. to dužni učiniti.³ Neki ne odjavljuju prebivalište nada-
jući se kako će u inozemstvu provesti kraće vrijeme, neki to čine s odgodom
od nekoliko mjeseci ili čak nekoliko godina, tj. kada vide hoće li stvarno os-
tati dulje u inozemstvu, a neki prebivalište uopće ne odjave kako bi u Hr-
vatskoj zadržali neka prava ili beneficije. Najčešće se pri tome navodi koriš-
tenje hrvatskoga zdravstvenog osiguranja te manipulacije vezane uz korište-
nje državnih ili gradskih stanova na koje ne bi imali prava u slučaju odjave
prebivališta.⁴

Iako su zbog navedenog podatci DZS-a relativno krnji, to su jedini služ-
beni podatci o broju iseljenih, a prikazani su u tablici 1. Vidljivo je da je iz-
među 2011. i 2017. zabilježen kontinuiran porast broja odseljenih, a npr. već
2013. zabilježeno je oko 20% više iseljenih nego prethodne dvije godine
premda je Hrvatska u članstvo EU-a ušla tek u drugoj polovici 2013. Već

² Pokos, N., (2017) »Osnovna demografska obilježja suvremenog iseljavanja iz Hrvat-
ske«, *Političke analize*, god. VIII, broj 31, str. 16-23.

³ »Zakon o prebivalištu«, *Narodne novine*, 144/12, 158/13, 114/22

⁴ Pokos, N. (2021), »Demografski aspekti suvremenog iseljavanja iz Hrvatske«. U: Žanić,
M., Živić, D., Špoljar Vržina, S. Miletić G.-M. (ur.), *Suvremene migracije u Republici Hr-
vatskoj. Uzroci, posljedice i aktualni trendovi*, Zagreb: Institut društvenih znanosti Ivo
Pilar, str. 11-33.

2014. broj iseljenih gotovo je za dvije trećine veći nego 2011., a 2015. više nego dvostruko veći (133,5%) u odnosu na početnu promatranu godinu. Uvjerljivo najveći broj iseljenih, njih 47.352, zabilježen je 2017. što je čak 272,9% više nego 2011. Nakon toga broj iseljenih oscilira te je 2020. njihov broj bio čak 28,1% manji nego 2017.

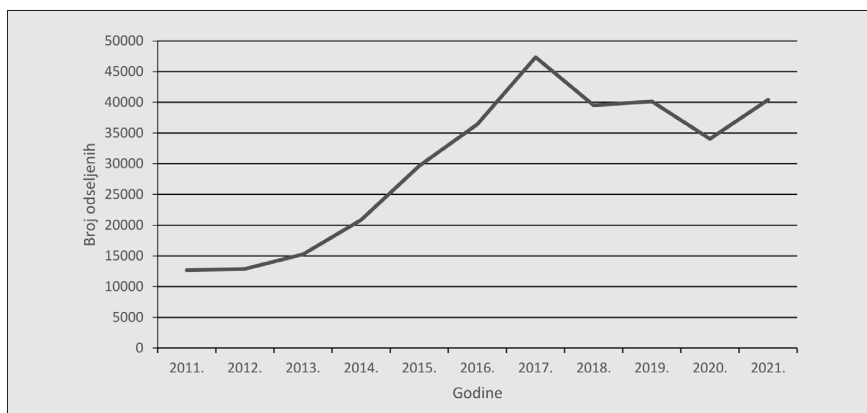
Glavni razlog tome je pandemija bolesti COVID-19 zbog koje su mnoge države »zatvorile« svoje granice, a i u mnogim je državama zapošljavanje stranim državljanima strancima bilo otežano ili onemogućeno. Međutim, već 2021. broj odseljenih čak je malo veći nego 2019. pa se može očekivati da i poslije 2021. neće doći do znatnijeg smanjenja broja odseljenih.

Tablica 1. Broj stanovnika odseljenih iz Hrvatske 2011.—2021. prema podacima DZS-a.

Izvor: Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2011. Priopćenje 7.1.2, DZS, 2012. <https://web.dzs.hr/arhiva.htm>; Migracija stanovništva Republike Hrvatske u 2021. Priopćenje STAN-2022-2-1, DZS, 2022. <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/29030> (pristupljeno 2. 11. 2022.)

Godina	Broj odseljenih	Bazni indeks 2011.=100	Lančani index
2011.	12.699	100	—
2012.	12.877	101,4	101,4
2013.	15.262	120,2	118,5
2014.	20.858	164,2	136,7
2015.	29.651	233,5	142,2
2016.	36.436	286,9	122,9
2017.	47.352	372,9	130,0
2018.	39.515	311,2	83,4
2019.	40.148	316,2	101,6
2020.	34.046	268,1	84,8
2021.	40.424	318,3	118,7
UKUPNO	329.268	—	—

Slika 1. Broj odseljenih stanovnika iz Hrvatske 2011.—2021. Prema podacima DZS-a.

Iseljeni iz Hrvatske 2011.—2021. po županijama

Prostorna dimenzija iseljavanja iz Hrvatske, odnosno analiza po županijama, pokazuje kako je došlo do znatnih promjena u odnosu na razdoblje prije stjecanja neovisnosti. Tako su, primjerice, 1981. godine najveći udio stanovnika popisanog u inozemstvu imale sljedeće županije: Međimurska (8,3%), Karlovačka (6,3%), Ličko-senjska (6,2%), Zadarska (6%) i Brodsko-posavska (5,8%).⁵ U tablici 2 prikazan je intenzitet suvremene vanjske migracije po županijama prema ukupnom broju iseljenih po županijama između 2011. i 2021. te općoj stopi iseljavanja, koja označava količnik iseljavanja iz pojedine županije i ukupnog broja stanovnika 2011. godine (na 1000 stanovnika). Tako dobiveni podatci pokazuju da je na razini Hrvatske u razdoblju 2011.-2021. iselilo prosječno 76,8 stanovnika u odnosu na tisuću stanovnika prema ukupnom broju stanovnika iz 2011. Relativno najmanje iseljenih stanovnika između 2011. i 2021. imala je Krapinsko-zagorska županija, u kojoj se na tisuću stanovnika iselilo tek njih 39,1. Nakon toga dolazi Kopriivničko-križevačka županija s 47,7 iseljenih na tisuću stanovnika, zatim Varaždinska županija, iz koje se na tisuću stanovnika iselilo njih 53,5. No kod potonje, kao i kod Krapinsko-zagorske županije, treba biti pažljiv pri interpretaciji podataka. Naime, iz te dvije županije mnogi stanovnici rade u Sloveniji, Austriji ili Njemačkoj, ali mnogi od njih, ako ne svakodnevno, preko vikenda dolaze kući te stoga ne odjavljuju prebivalište u Hrvatskoj pa samim time ne ulaze među odseljene osobe. Osim toga, te dvije županije veoma su uspješne u jačanju malog i srednjeg poduzetništva čime su očuvale, ali i otvorile nova radna mjesta. Relativno nisku stopu iseljavanja ima i Splitsko-dalmatinska županija (56,9) čiji stanovnici dobrim dijelom direktno ili indirektno žive od turizma te stoga nisu bili prisiljeni u većoj se mjeri iseljavati iz zemlje. U Dubrovačko-neretvanskoj županiji niske stope iseljavanja bilježene su do 2019., ali je iduće dvije godine ta županija bila najizloženija negativnom utjecaju pandemije zbog znatnog smanjenja ostvarenih turističkih dolazaka i noćenja. Naime, u toj županiji najveći udio gospodarske aktivnosti izravno ili neizravno vezan je za turizam. Usto, ta županija uglavnom je avioturistička destinacija, a zrakoplovni promet je tijekom 2020. i 2021. bio sveden na minimum i većina gostiju je u zemlju na odmor dolazila osobnim automobilima. Takva situacija dovela je do porasta broja nezaposlenih osoba⁶, a samim time i

⁵ Akrap, A. (1998), «Saldo migracija Republike Hrvatske i županija 1971.—1981. i 1981.—1991. za ukupno stanovništvo i stanovništvo u zemlji». U: Lajić, I. (ur.), *Migracije u Hrvatskoj; regionalni pristup*, Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, str. 11-68.

⁶ Prema podatcima Hrvatske gospodarske komore u Dubrovačko-neretvanskoj županiji bilo je u 2020. godini 38,9% više registriranih nezaposlenih osoba nego 2019. dok je u

povećane stope iseljavanja iz te županije. U odnosu na prethodnu godinu, 2020. se iz Dubrovačko-neretvanske županije iselilo 53,4% više osoba, dok je 2021. taj broj bio čak 115,6% veći nego 2019.

Tablica 2. Broj odseljenih iz Hrvatske 2011.—2021. po županijama.

Izvor: Stanovništvo — pregled po županijama, Tab. 7.4.2. Doseљeno i odseljeno stanovništvo, www.dzs.hr (pristupljeno 2. 11. 2022.)

Županija	Broj stanovnika 2011.	Broj odseljenih 2011.—2021.	Stopa iseljavanja
Zagrebačka	317.606	23.089	72,7
Krapinsko-zagorska	132.892	5.200	39,1
Sisačko-moslavačka	172.439	19.554	113,4
Karlovačka	128.899	10.240	79,4
Varaždinska	175.951	9.420	53,5
Koprivničko-križevačka	115.584	5.514	47,7
Bjelovarsko-bilogorska	119.764	7.363	61,5
Primorsko-goranska	296.195	23.418	79,1
Ličko-senjska	50.927	4.991	98,0
Virovitičko-podravka	84.836	7.479	88,2
Požeško-slavonska	78.034	9.252	118,6
Brodsko-posavska	158.575	17.006	107,2
Zadarska	170.017	14.088	82,9
Osječko-baranjska	305.032	25.763	84,5
Šibensko-kninska	109.375	11.302	103,3
Vukovarsko-srijemska	179.521	23.109	128,7
Splitsko-dalmatinska	454.798	25.895	56,9
Istarska	208.055	17.282	83,1
Dubrovačko-neretvanska	122.568	8.633	70,4
Međimurska	113.804	7.598	66,8
Grad Zagreb	790.017	53.072	67,2
U K U P N O	4,284.889	329.268	76,8

Relativno najviše iseljenih između 2011. i 2021. imala je Vukovarsko-srijemska županija, u kojoj se na tisuću stanovnika iselilo čak njih 128,7, a nakon toga slijede Požeško-slavonska županija sa stopom iseljavanja 118,6; Sisačko-moslavačka županija (stopa 113,4) te Brodsko-posavska županija (107,2). Indikativno je da se u posljednjem desetljeću po intenzitetu iseljavanja ističu tri istočnohrvatske županije te Sisačko-moslavačka županija, što u ranijim iseljeničkim valovima nije bio slučaj. Razlozi tome su višestruki, a za istočnohrvatske županije primjerice 2016. slavonski biskupi naveli su među ostalim sljedeće; nedostatak agrarne politike kao i strategije ruralnog razvo-

Gradu Dubrovniku taj porast iznosio čak 76,2%. <https://hgk.hr/analiza-gospodarstva-dubrovačko-neretvanske-županije-za-2020g> (pristupljeno 27. 8. 2022.)

ja, usitnjenost posjeda, koji su u suvremenim tržišnim uvjetima nedostatni za isplativ i samoodrživ uzgoj i poljoprivrednu proizvodnju, podržavljena zemlja koja do danas nije vraćena vlasnicima i dodjeljuje se pretežito velikim tvrtkama, nanoseći novu nepravdu obiteljskim poljoprivrednim gospodarstvima.⁷ Akrap ističe da je značajnije iseljavanje iz istočne Hrvatske posljednjih desetak godina u čvrstoj vezi s udjelom poljoprivrede u gospodarstvu tih županija. Naime, iseljavalo se stanovništvo koje je napuštalo poljoprivredu jer se nije moglo zaposliti u drugim djelatnostima. Drugim riječima, gospodarska struktura na slavonskome prostoru ne generira dovoljan broj radnih mjesta za stanovništvo koje se iseljava. Temeljni problem autor vidi u tome što mali i srednji gradovi nisu mogli zadržati glavninu deagrariziranog stanovništva iz svojih gravitacijskih zona.⁸ Isti autor navodi da Slavonija od 60-ih godina prošlog stoljeća gubi populacijsku dinamiku jer migrante više ne privlači plodna zemlja, a u slavonskim gradovima dominantna prehrambena industrija niske je tehnološke razine i ne inicira razvoj.

Iznadprosječni udio iseljenih iz pet istočnohrvatskih županija dobro ilustriraju i sljedeći podatci; u njima je prema Popisu 2011. godine živjelo 18,8% stanovnika Hrvatske dok je 2017. (kada smo zabilježili najviše iseljenih) udio iseljenika iz tih pet županija povećan na više od trećine ukupnog broja, odnosno iznosio je čak 34,5% svih iseljenika. S druge strane, u Dalmaciji je 2011. živjela petina svih stanovnika Hrvatske, a 2017. je udio iseljenika iz te regije iznosio tek 13%.

Što se tiče Sisačko-moslavačke županije, osim što je teško pogođena ratom, gospodarski je devastirana i loše prometno povezana što je dodatno ubrzalo prije započete depopulacijske procese. Županijsko središte Sisak postalo je simbol propadanja hrvatske industrije. Glavni stup sisačke industrije predstavljala je Željezara Sisak, koja je u naponu snage zapošljavala oko 14 tisuća radnika. Osim Željezare, za sisačko gospodarstvo mnogo su značili tvornica Herbos, koja se bavila proizvodnjom umjetnih gnojiva i preparata za zaštitu bilja, zatim Rafinerija nafte Sisak, HEP — Termoelektrana, Segestica, poduzeće Mlin i pekare, Dunavski Lloyd. Neka od tih poduzeća nisu preživjela tranziciju, a neka rade sa znatno smanjenim brojem radnika. Pe-

⁷ Hranić, Đ. i Škvorčević, A. (2016), *Siromaštvo i demografsko stanje u Slavoniji, Baranji i Srijemu. Korizmena poslanica slavonskih biskupa*, Dakovo/Požega, 30. siječnja 2016. <https://djos.hr/wp-content/uploads/2019/05/Siroma%C5%A1tvo-i-demografsko-stanje-Korizmena-poslanica-slavonskih-biskupa-30.-sije%C4%8Dnja-2016..pdf> (pristupljeno 2. 11. 2022.)

⁸ Akrap, A. (2018), «Depopulacijske tendencije u Slavoniji». U: Šanjek, F., Aračić, P. i Ćurić, M. (ur.), *Kamo ide istočna Hrvatska? Demografsko stanje, prognoze i traženje izlaska iz krize Slavonije, Baranje i zapadnog Srijema*, Zagreb-Đakovo: HAZU, str. 39-73.

trinja s okolicom gospodarski nazaduje ponajprije zbog propasti tvornice Gavrilović, nekadašnjeg giganta mesne industrije u kojem je krajem osamdesetih godina bilo zaposleno šest tisuća radnika svih struka. Kutina, kao treće središte, posljednjih godina također gospodarski nazaduje ili stagnira zbog problema s Petrokemijom.

Kod Sisačko-moslavačke županije visoku stopu iseljavanja uvjetovao je još jedan čimbenik, a isto vrijedi za još dvije županije s relativno visokim stopama, Šibensko-kninsku (103,3) i Ličko-senjsku županiju sa stopom iseljavanja od 98,0. U sve tri županije živio je prije Domovinskog rata relativno visok udio Srba, a većina njih iselila se iz Hrvatske u prvoj polovici 90-ih, a pogotovo 1995. Neki od njih nisu nikad odjavili prebivalište u Hrvatskoj, a mnogi su ga ponovno prijavili, često fiktivno kako bi mogli koristiti neke beneficije u Hrvatskoj. U prošlom desetljeću mnogi od tih fiktivnih stanovnika izbrisani su iz evidencije prebivališta, jer godinama žive u drugim državama, ponajviše u Bosni i Hercegovini te Srbiji. U radu se poslije vidi da su oporovo općine iz ove tri županije u samom vrhu po stopama iseljavanja. Da nije bilo tog brisanja iz evidencije, na visoko pozicioniranim mjestima Šibensko-kninske i Ličko-senjske županije nalazile bi se preostale dvije istočnohrvatske županije, Virovitičko-podravska (stopa iseljavanja 88,2) i Osječko-baranjska (stopa 84,5), u kojima nije živio toliki broj Srba već se ovdje radi o iseljenicima u pravom smislu riječi.

Odnos iseljenih i doseljenih po županijama 2011.—2021.

Vanjsku migraciju zanimljivo je razmotriti preko još jednog analitičkog pokazatelja, a to je broj iseljenih na 100 doseljenih iz inozemstva (tablica 3). U promatranom razdoblju (2011.—2021.) s najvećim brojem iseljenih na 100 doseljenih uvjerljivo prednjače Virovitičko-podravska (446,8) i Požeško-slavonska županija (419,6). Izrazito nepovoljna situacija s više od 300 iseljenih na 100 doseljenih zabilježena je i u Bjelovarsko-bilogorskoj (380,5), Vukovarsko-srijemskoj (347,6), Osječko-baranjskoj (326,5) i Sisačko-moslavačkoj županiji (312,3) dok je sasvim blizu Brodsko-posavska županija s 291,4 iseljenih na 100 doseljenih. Navedene županije u samom su vrhu i po stopi iseljavanja u inozemstvo (tablica 3), a sve uglavnom pripadaju skupini županija s najnižim prosječnim plaćama.⁹ Tako Virovitičko-podravska županija ima najviše odseljenih na 100 doseljenih te najniže prosječne plaće iz čega se jednostavno može zaključiti da su upravo niske plaće snažan potisni čimbenik

---

⁹ Prosječne mjesečne neto i bruto plaće zaposlenih po županijama u trećem tromjesečju 2022., Rad-2022-1-6/3 <https://podaci.dzs.hr/2022/hr/31508> (pristupljeno 2. 11. 2022.)

za iseljavanje, a slab privlačni čimbenik za doseljavanje iz inozemstva, bilo povratnika ili stranih državljana. Uočenu povezanost s razinom prosječne plaće te razlikom između doseljenih i odseljenih donekle samo narušavaju Osječko-baranjska županija, u kojoj su primanja nešto veća te Ličko-senjska i Koprivničko-križevačka županija gdje su prosječne plaće niske, ali te dvije županije nisu u samom vrhu prema analitičkom pokazatelju iz tablice 3. Kod Osječko-baranjske županije razina prosječne plaće, premda znatno niža od hrvatskog prosjeka, uvjetovana je ponajprije samim Osijekom, koji je za hrvatske prilike još uvijek jako gospodarsko središte. S druge strane, Ličko-senjska županija ima nešto povoljniji omjer doseljenih i odseljenih jer se u njezinom sastavu nalazi Grad Novalja u koji se doseljava relativno veći broj stanovnika iz inozemstva. Podatci za Koprivničko-križevačku županiju na prvi pogled mogu zavarati, ali ta se županija nalazi na sedmome mjestu s najnižim prosječnim plaćama kao i s brojem odseljenih na 100 doseljenih. Iz te županije relativno se malo stanovnika iselilo, ali i doselilo u promatranom razdoblju.

Nasuprot tim županijama, Dubrovačko-neretvanska županija jedina je imala više doseljenih iz inozemstva od iseljenih u razdoblju 2011.—2021. Relativno povoljnija situacija zabilježena je još u Splitsko-dalmatinskoj županiji, u kojoj je bilo gotovo jednako doseljenih iz inozemstva kao i iseljenih (100,2). Za obje županije već je kazano kako imaju manje stope iseljavanja zbog turističkog razvoja čime većom ponudom radnih mjesta zadržavaju potencijalne iseljenike, dok su s druge strane privlačne doseljenicima iz inozemstva, pogotovo nakon njihova odlaska u mirovinu. Slijedi Grad Zagreb (109,1), za koji je već objašnjeno zbog čega ima niže stope iseljavanja, a kod doseljenika može se još spomenuti kako mnoga strana predstavništva te političke, kulturne, humanitarne ili druge organizacije imaju ondje sjedišta pa samim time njihovi zaposlenici tj. strani državljanjani postaju i doseljenici iz inozemstva. Kod Zadarske županije sa 123,6 iseljenih na 100 doseljenih vrijedi slično kao i kod Splitsko-dalmatinske i Dubrovačko-neretvanske županije, a nakon toga slijedi Krapinsko-zagorska županija sa 131 odseljenim na 100 doseljenih. I za tu županiju već je rečeno zbog čega ima relativno manji broj iseljenih od hrvatskog prosjeka, a među doseljenicima ima dosta povratnika iz inozemstva koji nakon odlaska u mirovinu nastavljaju živjeti u bivšim vikendicama ili preuređuju svoje stare kuće. Slijede još dvije priobalne županije, Primorsko-goranska (13,3) i Istarska (158,1), koje zbog blizine Italije imaju nešto više stope iseljavanja, ali i više stope doseljavanja od hrvatskog prosjeka zbog stranih državljana koji se stvarno doseljavaju u svoje nekretnine ili se samo fiktivno popisuju u njima smatrajući kako će na taj način izbjeći plaćanje poreza na nekretnine.

Tablica 3. Broj doseljenih u Hrvatsku te broj odseljenih iz Hrvatske 2011.—2021. po županijama
Izvor: Stanovništvo — pregled po županijama, Tab. 7.4.2. Doseljeno i odseljeno stanovništvo,
www.dzs.hr (pristupljeno 2. 11. 2022.)

Županija	Broj doseljenih 2011.—2021.	Broj odseljenih 2011.—2021.	Broj odseljenih na 100 doseljenih
Zagrebačka	14.592	23.089	158,2
Krapinsko-zagorska	3.969	5.200	131,0
Sisačko-moslavačka	6.262	19.554	312,3
Karlovačka	5.395	10.240	189,8
Varaždinska	5.883	9.420	160,1
Koprivničko-križevačka	2.545	5.514	216,7
Bjelovarsko-bilogorska	1.935	7.363	380,5
Primorsko-goranska	17.835	23.418	131,3
Ličko-senjska	2.591	4.991	192,6
Virovitičko-podravska	1.674	7.479	446,8
Požeško-slavonska	2.205	9.252	419,6
Brodsko-posavska	5.836	17.006	291,4
Zadarska	11.394	14.088	123,6
Osječko-baranjska	7.890	25.763	326,5
Šibensko-kninska	6.590	11.302	171,5
Vukovarsko-srijemska	6.649	23.109	347,6
Splitsko-dalmatinska	25.847	25.895	100,2
Istarska	10.928	17.282	158,1
Dubrovačko-neretvanska	9.550	8.633	90,4
Međimurska	4.222	7.598	180,0
Grad Zagreb	48.627	53.072	109,1
U K U P N O	212.834	329.268	122,8

Iseljeni po gradovima i općinama 2011.—2021.

Od ukupno 556 gradova i općina njih 352 imalo je ispodprosječnu stopu iseljavanja, koja je iznosila 76,8 (tablica 2). U prvi mah, podatak da je znatno manje tj. 204 grada i općine zabilježilo iznadprosječnu stopu iseljavanja može začuditi. No hrvatski prosjek uvelike je uvjetovan stopom iseljavanja iz najvećih gradova kod kojih su te stope bile ispod prosjeka. Tako je stopa iseljavanja u Gradu Zagrebu iznosila 67,2, u Gradu Splitu 24,8, Gradu Rijeci 50,4, a u Gradu Osijeku 59,1. U navedenim gradovima živjelo je 2011. godine 28,1% ukupnog stanovništva Hrvatske te stoga gornja konstatacija postaje jasnija. U tablici 4 prikazani su gradovi i općine s najmanjim stopama iseljavanja 2011.—2021., a ponovno ističemo da se ta stopa izračunala kao koeficijent broja iseljenih iz pojedine jedinice i ukupnog broja stanovnika 2011. (na 1000 stanovnika).

Te jedinice mogu se svrstati u nekoliko karakterističnih skupina, a neki razlozi relativno slabijeg iseljavanja iz pojedinih područja već su navedeni. Tako se zbog smještaja uz granicu sa Slovenijom te blizine Austrije, odnosno mogućnosti dnevnih ili tjednih migracija prema tim državama, među dvadeset i pet jedinica s najmanjim stopama iseljavanja nalazi čak osam općina Krapinsko-zagorske županije što čini gotovo trećinu prikazanih jedinica (Klanjec, Kraljevec na Sutli, Kumrovec, Radoboj, Petrovsko, Tuhelj, Veliko Trgovišće i Bedekovčina). U drugu skupinu mogu se svrstati općine Primorski Dolac, Prgomet, Lečevica, Unešić i Muć, koje se nalaze većim dijelom u Zagori ili na njezinom rubu. Stanovništvo tih općina već desetljećima ima depopulacijske tendencije, znatno je ostarjelo i slabo obrazovano, odnosno radi se o relativno malom broju radno aktivnog stanovništva, a koje uglavnom prevladava među iseljenicima. S druge strane, blizina Splita, Solina, Kaštela i Trogira tim malobrojnim mlađim stanovnicima omogućuje radna mjesta dok je u nešto udaljenijoj Općini Unešić iseljavanje relativno slabije zbog okretanja ruralnom turizmu te izgradnje brojnih vila i kuća za odmor. Upravo je razvoj ruralnog turizma uvjetovao niske stope iseljavanja iz istarskih općina Gračišće i Pićan, a sasvim blizu prikazanim gradovima i općinama iz tablice 4 nalaze se još neke jedinice u unutrašnjosti Istre; općine Barban (27. mjesto) i Tinjan (34. mjesto) te Grad Pazin (47. mjesto). Četvrtu skupinu čine tri općine na otoku Braču; Nerežišća, Pučišća i Postira, a uz turistički razvoj glavni razlog je i blizina Splita. Ipak, zanimljivo je kako susjedne jedinice kao što su Supetar, Sutivan i Bol imaju znatno veće stope iseljavanja u inozemstvo. Tri općine iz Koprivničko-križevačke županije čine petu skupinu (Novo Virje, Gola i Sveti Petar Orehovec), a radi se o jedinicama u kojima se većina aktivnih stanovnika još uvijek bavi poljoprivredom te se čini da je ona za razliku od brojnih ostalih ruralnih krajeva uspjela zadržati mlade stanovnike. Iz te županije po stopi iseljavanja sasvim blizu je još nekoliko izrazito ruralnih općina kao što su Pitomača (41. mjesto), Ferdinandovac (47. mjesto), Đelekovec (51. mjesto) i Gornja Rijeka (52. mjesto). Poseban je slučaj Općina Škabrnja, opustošena u Domovinskom ratu, jedna od malobrojnih jedinica u Hrvatskoj s još uvijek pozitivnim prirodnim prirastom te općina u kojoj su mladi do 19 godina brojniji od starih 65 godina i više. Tek bi detaljnija analiza pokazala što zadržava mnoge mlade stanovnike te općine u Hrvatskoj, je li to razvijena poljoprivreda, blizina Zadra, domoljublje ili nešto drugo.

Naposljetku, Grad Split nalazi se na 25. mjestu što ukazuje na veću ponudu radnih mjesta ne samo u Gradu već i u okolnim jedinicama splitske regije zbog gospodarskog, a pogotovo turističkog razvoja. Od ostalih većih primorskih gradova Zadar se po stopi iseljavanja nalazi na 71. mjestu, Dubrovnik na 96., Šibenik na 99., Rijeka na 187., a Pula tek na 366. od 565 jedinica.

Tablica 4. Dvadeset i pet općina s najmanjim stopama iseljavanja 2011.—2021.

Izvor: Statistika u nizu, Gradovi i općine u statistici, Tab 3. Doseljeno i odseljeno stanovništvo <https://podaci.dsz.hr/hr/podaci/stanovnistvo/migracija-stanovnistva> (pristupljeno 2. 11. 2022.)

Grad/Općina	Broj stanovnika 2011.	Broj odseljenih 2011.—2021.	Stopa iseljavanja
Primorski Dolac	770	10	13,0
Klanjec	2.915	39	13,4
Kraljevec na Sutli	1.727	25	14,5
Gračišće	1.419	21	14,8
Nerežišća	862	15	17,4
Kumrovec	1.588	28	17,6
Prgomet	673	12	17,8
Lečevica	583	11	18,9
Unešić	1.686	32	19,0
Radoboj	3.387	65	19,2
Novo Virje	1.216	24	19,7
Postira	1.559	31	19,9
Tuhelj	2.104	42	20,0
Pićan	1.827	37	20,3
Petrovsko	2.656	56	21,1
Muč	3.882	82	21,1
Gola	2.431	52	21,4
Sveti Petar Orehovec	4.583	103	22,5
Pokupsko	2.224	50	22,5
Pučišća	2.171	50	23,0
Veliko Trgovišće	4.945	115	23,3
Škabrnja	1.776	42	23,6
Bedekovčina	8.041	194	24,1
Zadvarje	289	7	24,2
Split	178.102	4 418	24,8

Dvadeset i pet gradova i općina s najvišim stopama iseljavanja 2011.—2021. prikazano je u tablici 5. I ovdje vrijede neke već utvrđene činjenice, a spomenute kod županija s najvećim stopama iseljavanja. Tako najveće stope iseljavanja imaju općine s relativno visokim udjelom Srba, a u kojima mnogi stanovnici koji su evidentirani kao iseljenici ustvari nisu iselili već su brišani iz evidencije prebivališta jer dugi niz godina nisu uopće živjeli u Hrvatskoj. Tako bi Općina Civljane, u kojoj su Srbi 2011. činili 78,7%, smanjila broj stanovnika za 40,6%, da je kretanje ovisilo samo o iseljenima. I sljedeće općine s visokim stopama iseljenih imale su 2011. značajan udio Srba u ukupnom stanovništvu; Ervenik 97,2%, Gračac 45,2%, Biskupija 85,5% te Donji Lapac 80,6%. Nakon toga slijedi Grad Hrvatska Kostajnica gdje je udio Srba bio nešto manji nego u prethodno navedenim općinama, ali se između 2011. i

2021. njihov udio smanjio sa 25,0% na 22,8%. Istodobno se udio Hrvata povećao sa 69,3% na 72,4%. Slična je situacija i u Općini Donji Kukuruzari gdje su Srbi 2011. činili 34,8%, a 2021. 31,2% dok se udio Hrvata u tih deset godina povećao sa 64,4% na 66,0%. Još je nekoliko općina u tablici imalo relativno visok udio Srba 2011. godine: Vojnić 44,7%, Dvor 71,9%, Krnjak 68,6%, Gvozd 66,5%, Borovo 89,7%, Udbina 51,1% i Kistanje 62,2%. U općinama Okučani i Dragalić Srbi su 2011. bili u manjini, ali su do 2021. svoj udio smanjili dok je udio Hrvata povećan. Tako je u Okučanima udio Srba smanjen sa 16% na 20,8%, a udio Hrvata povećan sa 77% na 80,9%. U istom razdoblju u Općini Dragalić Srbi su smanjili svoj udio za čak deset postotnih bodova tj. sa 17,9% na 7,1%, a Hrvati povećali za isti broj postotnih bodova; sa 80,9% na 91,1%, Zanimljiv je slučaj Grada Obrovca, u kojem je 2011. i 2021. zabilježen gotovo identičan udio Hrvata i Srba jer su Hrvati obje godine činili 65,7% ukupnog stanovništva, a Srbi 31,4% 2011. odnosno 31,3% deset godina kasnije.

U skupini ovih jedinica nalazi se i Općina Ston samo zbog broja iseljenih u posljednjoj promatranoj godini. Naime, 2021. iz te se općine iselilo čak 368 stanovnika što čini 67,3% iseljenih u razdoblju 2011.—2021. Naravno da se ovdje radi uglavnom o kineskim radnicima koji su sudjelovali na izgradnji Pelješkog mosta te su se pred njegov završetak iselili iz Hrvatske. Pomalo začuđujuće po stopi iseljavanja djeluje relativno visoko mjesto Općine Vir, ali ovdje se kao i kod Općine Okrug (25. mjesto) radi o istom razlogu. Poznato je kako te dvije općine prednjače po broju stanova za odmor i rekreaciju odnosno vikendica i apartmana u odnosu na broj stanovnika. Stoga je i u tim dvjema općinama došlo do brisanja iz evidencije prebivališta stanovnika koji ustvari ne žive u tim općinama nego su stalni stanovnici drugih država. Isključujući općine Okučane i Borovo zbog prije navedenog razloga, u tablici 5 iz istočnohrvatskih županija nalaze se samo općine Gunja, Štitar i Mikleuš. Potonja općina nalazi se u Virovitičko-podravskoj županiji, ali je relativno udaljena od Virovitice kao i od makroregionalnog centra Osijeka što je moglo biti odlučujuće za mnoge koji su odlučili iseliti se u inozemstvo. Kod Gunje bi se moglo pomisliti kako je visoka stopa iseljenih posljedica katastrofalne poplave 2014., ali podatci kazuju kako se najveći broj iselio 2017. (227 stanovnika) i 2018. (123 stanovnika) odnosno u te dvije godine iselilo je 42,8% od ukupnog broja iseljenih u inozemstvo između 2011. i 2021. Iz Općine Štitar najviše iseljenih zabilježeno je također 2017. (147 stanovnika), a nakon toga 2016. (96 stanovnika) tj. u toj općini je u dvije godine iselilo čak 53,3% evidentiranih osoba koje su se iselile u inozemstvo između 2011. i 2021. Da nije bilo brisanja fiktivnog stanovništva, ponajprije u jedinicama s relativno visokim udjelom Srba (među prvih pedeset među takve jedinice pripadaju još

npr. Vrhovine, Benkovac, Plaški, Negoslavci, Šodolovci itd.), neke istočnohrvatske općine u kojima se radi o stvarnim iseljenicima u inozemstvo bile bi znatno »više« pozicionirane. Tako je npr. Općina Babina Greda na 37. mjestu, Velika Kapanica na 44., Slavonski Šamac na 46., Drenovci na 52., Kaptol na 53., Gradište na 55., Gornja Vrba na 57., Bošnjaci na 58., Vrbanja na 61., Tovarnik na 63., Bukovlje na 65., Županja na 66. mjestu itd. Uz prije navedene Gunju i Štitar, sve navedene jedinice osim Kaptola i Tovarnika nalaze se u Posavini i to istočno od Slavanskog Broda. Iz toga proizlazi da je suvremenim iseljavanjem ustvari najviše ugroženo područje Bosutske Posavine sa Spačvom, kako se to područje naziva u geografskoj terminologiji.¹⁰

Tablica 5. Dvadeset i pet općina s najvišim stopama iseljavanja 2011.—2021.

Izvor: Statistika u nizu, Gradovi i općine u statistici, Tab 3. Doseљeno i odseljeno stanovništvo <https://podaci.dsz.hr/hr/podaci/stanovnistvo/migracija-stanovnistva> (pristupljeno 2. 11. 2022.)

Grad/Općina	Broj stanovnika 2011.	Broj odseljenih 2011.—2021.	Stopa iseljavanja
Civljane	239	97	405,9
Ervenik	1.105	380	343,9
Gračac	4.690	1.532	326,7
Biskupija	1.699	531	312,5
Donji Lapac	2.113	608	287,7
Hrvatska Kostajnica	2.756	777	281,9
Vojnić	4.764	1.291	271,0
Dvor	5.570	1.436	257,8
Donji Kukuruzari	1.634	412	252,1
Okučani	3.447	845	245,1
Krnjak	1.985	486	244,8
Vir	3.000	715	238,3
Gvozd	2.970	686	231,0
Borovo	5.056	1.161	229,6
Cetingrad	2.027	461	227,4
Ston	2.407	547	227,3
Gunja	3.732	817	218,9
Udbina	1.874	407	217,2
Šitar	2.129	456	214,2
Kistanje	3.481	733	210,6
Dragalić	1.361	286	210,1
Polača	1.468	304	207,1
Obrovac	4.323	875	202,4
Mikleuš	1.464	286	195,4
Okrug	3.349	652	194,7

¹⁰ Magaš, D. (2013), *Geografija Hrvatske*, Zadar-Samobor: Sveučilište u Zadru, Odjel za geografiju i Meridijani.

Zaključak

Premda točni razmjeri iseljavanja iz Hrvatske nisu potpuno poznati zbog dvaju razloga, a to su neodjavljivanje prebivališta stanovnika koji su se stvarno iselili, ali i brisanje iz evidencije prebivališta stanovnika koji već godina ne žive u Hrvatskoj, i tako krnji podatci pokazuju drastičan porast broja iseljenih nakon 2013. Upravo se nakon te godine, ponajprije zbog ulaska Hrvatske u članstvo Europske unije, drastično povećava broj iseljenih. Tako je u samo šest godina, između 2011. i 2017., broj iseljenih povećan sa 12.699 na 47.352 ili za čak 272,9%. Osim toga, veliku promjenu pokazuju i podatci prema regionalnom ishodištu hrvatskih iseljenika. To se posebno odnosi na sve veći udio iseljenih iz pet istočnohrvatskih županija koje prednjače po udjelu stvarnih iseljenika. Zbog gospodarskog zaostajanja uz njih je i Sisačko-moslavačka županija, ali ovdje kao i u nekim drugim županijama visoke stope iseljavanja uvjetovane su i relativno visokim udjelima Srba, među kojima su mnogi pripadnici bili tek fiktivni stanovnici te su izbrisani iz evidencije prebivališta.

Među gradovima i općinama najmanje stope iseljavanja imaju neke općine Hrvatskog zagorja u blizini hrvatsko-slovenske granice, a iz kojih je moguće svakodnevno odlaziti na posao u susjednu Sloveniju ili čak u Austriju. Osim toga, niske stope iseljavanja imaju i neke jedinice sa znatno ostarjelom i slabo obrazovanom populacijom u splitskom zaleđu, ali i neke općine koje su posljednjih godina razvile ruralni turizam, čime zadržavaju mlade stanovništvo. Među općinama s najvišim stopama iseljavanja zbog poznatih razloga prevladavaju jedinice s relativno visokim udjelima Srba, a nakon njih jedinice iz istočne Hrvatske, osobito iz brodsko-županjskog kraja odnosno iz Bosutske Posavine sa Spačvom.¹¹

Nenad Pokos, Ivo Turk:

Emigration Between 2011 and 2021 From Smaller Territorial Units (Counties, Cities and Municipalities)

For a number of years now, Croatia has had a negative net migration rate, which means that more people have emigrated than immigrated during a period of time. It is difficult to establish the real number of persons who have emigrated from Croatia due to a number of reasons. There is also the issue of the so-called «fictional population», persons who are registered as living in Croatia, even though they do not actually live there. A large number of persons have not registered themselves as having left the country, even though they are obliged to do so by law. The reason for this,

---

¹¹ Isto

as well as the fictional registration in Croatia, is maintaining or gaining certain benefits in Croatia. In Croatia, there is a large difference among regions in terms of emigration intensity. The goal of this paper is to analyze which parts of Croatia suffered the most from emigration, and which felt the least effect of this process.

Key words: *emigration, depopulation, population, Croatia*